

Fylkesmannen i Oppland

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Deres referanse
Vår referanse 2012/6576-0 736.0 AKO
Saksbehandler Åse Kongsvold, tlf. 61 26 61 03

Dato 07.01.2013

Høring - Bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi i helse- og omsorgstjenesten og oppheving av avviklingsloven

Fylkesmannen i Oppland har følgende kommentar til Høringsnotatet fra Helse- og omsorgsdepartementet med forslag til endringer i pasient- og brukerrettighetsloven:

Fylkesmannen i Oppland viser til det som er gjengitt av uttalelser i tilknytning til dagens rettstilstand hvor varslingsystemer med teknisk utstyr og bevegelsehindrende tiltak kan anvendes:

I forarbeidene, Ot.prp. nr. 64 (2005-2006), fremgår det at
« Observasjon og overvaking inneber at bilete og lyd blir registrert slik at det er mogleg å konstatere kvar tenestemottakaren til kvar tid er. Slikt utstyr reiser særlege spørsmål i forhold til personvernomsyn, og faren for misbruk er stor. Dette er bakgrunn for at departementet ikkje foreslår at observasjons- og overvåkingsutstyr skal omfattast av lovforslaget»

Helsedirektoratet har i brev av 23. januar 2009 til Fylkesmannen i Aust-Agder uttalt at lokaliseringstiltak ikke kan anvendes med hjemmel i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A. Direktoratet uttaler:

«Etter direktoratets oppfatning er mulighetene for overvåking og observasjon så vidt omfattende ved bruk av GPS som tillater oppsporing av en person, at dette må anses å være et tiltak som ikke kan anvendes med hjemmel i kapittel 4A. Selv om denne som avleser GPS-mottakerens bevegelser ikke ser bilde av pasienten som bærer mottakeren, så vil vedkommendes oppholdssted og bevegelser fortløpende kunne overvåkes. Direktoratet legger til grunn at lovgivers hensikt med å avgrense mot utstyr som er egnet til observasjon og overvåking nettopp er å beskytte pasienten mot en kontinuerlig registrering av hvor vedkommende oppholder seg, jf. formuleringen «slik at det er mogleg å konstatere kvar tenestemottakaren til kvar tid er»

Fylkesmannen i Oppland er av den oppfatning at bruk av GPS i mange tilfeller kan være mindre inngripende enn tilbakeholdelse i institusjon, fordi det gir pasienten muligheten til å ferdes utendørs og til å være i aktivitet. Tvungen tilbakeholdelse på en helseinstitusjon/sykehjem vil i like stor grad som ved bruk av lokaliseringsutstyr/GPS, om ikke i enda større grad, gjøre det mulig for helsepersonell å konstatere hvor pasienten oppholder seg og beveger seg til enhver tid. Vi mener derfor at bruk av lokaliseringsutstyr er mindre inngripende enn tvungen tilbakeholdelse på en helseinstitusjon. Lokaliseringsutstyr gjør det mulig for pasienter som er fysisk i stand til det, til å fortsette å være i aktivitet utendørs og til ha et mer meningsfylt liv.

Bruk av lokaliseringsteknologi skal etter forslaget være begrenset til helsehjelp. Fylkesmannen går ut fra at det her hovedsakelig vil omfatte forebyggende helsehjelp som medfører at pasienten ikke passiviseres, blir utagerende og urolig, mister livslysten, eller mister sin fysiske form, mm, eventuelt i tillegg til behov for den helsehjelpen som ytes i helseinstitusjonen.

Bruk av lokaliseringsteknologi uten pasientens samtykke vil være et alvorlig inngrep, og foreslås hjemlet i § 4-6 hvis det er i pasientens interesse, og det er sannsynlig at pasienten ville ha samtykket.

I høringsnotatet foreslås det at lokaliseringsteknologi skal kunne brukes selv om pasienten gjør motstand mot bruk av slik lokaliseringsteknologi. Hjemmel vil være § 4A-4 og følger strenge saksbehandlingsregler. Departementet ønsker høringsinstansens syn på om det er behov for en slik hjemmel i praksis. Fylkesmannen i Oppland mener at det er behov for en hjemmel der lokaliseringsteknologi kan brukes mot pasientens vilje. Vi forutsetter at vilkåret om motstand også innebærer en ventet motstand i de tilfeller der pasienten selv ikke forstår hva han skal motsette seg, eller der det er tvil om pasienten yter motstand eller ikke. Vi tror dette vil ivareta rettssikkerheten, da det stiller strenge krav til saksbehandlingen. Systemene må ikke være mer inngripende enn nødvendig. Det må veie klart i mot å bruke slikt utstyr hvis pasientens motstand mot bruk medfører fare for at det aktuelle teknologiske utstyret ikke vil virke eller bli brukt som forutsatt.

Graden av trygghet er likevel ikke absolutt, da teknologi vil ha sine begrensninger. Bruk av slik teknologi vil derfor først og fremst være aktuelt for de som har evnen til å nyttiggjøre seg det. Å ta teknologi i bruk utover dette vil støte an mot kravet til å gi forsvarlige tjenester.

I forsvarlighetsvurderingen må også helse- og omsorgstjenestens mulighet for opplæring og oppfølging av personell knyttet til den konkrete teknologiske løsningen vurderes. I situasjoner der varslings- og lokaliseringsteknologi skal anvendes, er det nødvendig med klar ansvars plassering og rask tilgjengelighet for å kunne reagere til rett tid. Her vil det nok ligge en stor utfordring for virksomhetene som tar slik teknologi i bruk. I høringsnotatet foreslår departementet at det stilles som vilkår for bruk av lokaliseringsteknologi at dette er *nødvendig for å hindre eller begrense risiko for skade på pasienten eller brukeren*. Eksempler på dette er risiko for å bli påkjørt, utsette seg for forfrysninger eller andre skader fordi de ikke blir funnet. En klar ansvars plassering og rask tilgjengelighet for reaksjon til rett tid blir essensielt i denne sammenhengen.

For at rettsreglene skal være i samsvar med menneskerettighetene, må også utøvelsen og praktiseringen av reglene være i overensstemmelse med menneskerettighetene, jf. EMK art. 8.

Kristin Hille Valla

Hans Tomter
avdelingsdirektør/fylkeslege